

Simplicissimus Budapestje

BEVEZETÉS A KORSZERŰ SZNOB- ÉS HEDONIZMUSBA, VALAMINT AZ ALKALMAZOTT EMBERLESÉS TUDOMÁNYÁBA

Interjú Csuhi Istvánnal, a szobrok fotográfusával

Ismert kritikus, szerkesztő, műfordító vagy. Mióta fényképezel?

Kamaszkoromban csináltam a legelső képeimet. Nagy lelkesedéssel jártam az iskolai fotótanfolyamra, a legjobb barátomék fürdőszobájában sötétkamrát rendeztünk be, és nemcsak nagyítottunk, hanem idővel fekete-fehér negatívok előhívásával is próbálkoztunk. Ez az első fellángolás aztán hamar elmúlt, és a fényképezéshez akkor tértem vissza, amikor a digitális korszakban egy kisebb kompakt gép már megfizethető volt.

Az első géped milyen típus volt?

Az első gépem egy fixkeresős Beirrette volt. 1977-ben, egy kéthetes keletnémet nyaralás során ez a fapados fényképezőgép tulajdonképpen hazautazott a társaságomban. Ezzel készítettem talán háromtekericsnyi színes diát az akkori Berlinben, Potsdamban, ezeknek a képeknek nagyjából a fele szabályos városkép vagy épületkép volt. Furcsa, hogy így alakult, mert anyám, aki a maga módján szívesen fényképezett, és aki a legalapvetőbb fogalmakat, mint a blendenyílás vagy a záridő, megtanította nekem, kizárólag családi képeket készített. Harminc évvel később, amikor ezekre a bekeretezett diákra ráakadtam, beszkeneltem és feltöltöttem őket a flickr.com nevű fényképmegosztó oldalra, komoly sikert arattam velük. A Wikipédián a Palast der Republikról szóló cikkben például az én egyik akkor készített képem szerepel kísérőképként, csillogó vadonatúj korából – népszerűségéhez hozzájárulhatott, hogy hosszas viták után az épületet addigra, 2006 körül éppen lebontották. De egy ismerősünk ablakából lefényképeztem a falat is a keleti oldalról, on-line berlini flickr-barátaim (akikkel a való életben sohasem találkoztam) segítettek nekem azonosítani a Fischerinselnek azt a házát és még a lakást is, ahonnan a képeket lőttem.

Mindig fényképeztél szobrokat?

A szobrokra azt szokták mondani, hogy a legálásabb alanyok. Nem mozdulnak be, nem fordulnak el szégyenlősen, nem tiltakoznak, nem futnak utánad, hogy mégis, hogy képezed ezt. Úgyhogy nyilván a kezdetektől fogva. De mielőtt szobrokat fényképeztem

volna, komolyan megnyílt az érdeklődésem az építészet iránt, nemcsak fényképeztem az épületeket, hanem elkezdtem hozzáolvasni, építészettörténetet, helytörténetet, különféle épületkatasztereket bújtam. Ezt is néhány éves aktív flickr-működésnek köszönhetem, az oda feltöltött képeimhez igyekeztem olyan kísérőszövegeket írni angolul, hogy bárki, aki rájuk néz, megismerje a háttérrel, a képhez, illetve a házhoz kapcsolódó történetet is. Elkezdtem magyarországi és a szomszédos országokban lévő zsinagógákat fényképezni. Így aztán már szert tettem olyan on-line flickr-barátokra is, akikkel idővel személyesen is találkoztam, többször is. Egy ausztrál házaspár néhány éven át például minden alkalommal megállt néhány napra Budapesten is, amikor Európába utaztak.

A szobrokat egyébként is szeretted?

A szobrokat mindig szerettem, de ahhoz, hogy ez a szeretet elmélyüljön, szükség volt az akkori szoborlap.hu nevű közösségi oldalra, a későbbi Köztérképre. 2009 nyarán Debrecenben nyaraltunk, gyönyörű napfényes időben végigfényképeztem a belváros és az egyetem előtti nagy kútmedence összes szobrát. De fogalmam sem volt róla, miket látok, hazatérve elkezdtem tehát az interneten keresni a szobrokat. Így találtam rá az oldalra, röviddel később az öt működtető, nagyon vegyes összetételű közösségre, amely akkoriban a nagyon diplomatikus művészeti vezető, Mikes Balázs vezetésével mégis hallatlanul kiegyensúlyozottan dolgozott. Az első saját műlapjaimat 2010 késő tavaszán töltöttem fel. Tudni kell, hogy az oldalon az lehet műlapgazda, aki rátalál egy olyan szoborra, amelyet addig még senki nem töltött fel, senki nem „birtokol” – ha kideríti az alkotót, a felállítási évet, ad egy leírást a szoborról és körbefényképezte a szobrot, onnantól ő annak a szobornak a gazdája.

Ötszáznál több műlapom (szobrom, dombozművem) lett az évek során, ma már sajnos nem sok időm jut a klasszikus szoborvadászatra. Nekem szerencsém volt, mert még egy olyan korszakban csatlakoztam a közösséghez, amikor akár Budapesten is jó néhány jelentős köztéri alkotást lehetett találni. Nem kezdek felsorolásba, mert biztosan kihagynék valakit, de rengeteget tanultam az akkor aktív tagok többségétől, fényképezést is, a módszertant, hogy hogy lehet egy szobrot kilenc

fotó Szeifert Natália

vagy tizenkét képben sokoldalúan bemutatni, és persze szobrokról való tudást és ismeretet is. De két P betűs nevet mégis említek, mert velük kicsit tovább is jutottam, mint az oldal hétköznapijai, *Pál Tamás* és a szoborlap.hu alapítóját és a kozterkep.hu továbbfejlesztőjét, működtetőjét, meg *Póty János* és, aki a Történettudományi Intézetben hivatásszerűen foglalkozik szobrokkal és emlékművekkel, és akitől azt lehetett megtanulni, hogyan lehet egy szoborhoz, történeti kontextusához professzionális módon hozzányúlni.

Mi a célod a hatalmas gyűjteménnyel?

Nem tudom, hogy gyűjteménynek lehet-e nevezni, hiszen nincsen benne átfogó módszer, és például úgy alakult, hogy hét éve nem jutottam el a Tiszán túlra. A fényképeim mostanában leginkább a saját blogomat, a csuhi.com-ot hízalják, ennek a blognak a nagy része szobrokról szól, különféle fel dolgozásban. Van bejegyzés, ami egyetlen szobrársz áttekintő pályaképe próbál lenni, van olyan, amelyik egy-egy közös szobrászati zsánert vagy valamilyen tematikus összefüggést villant fel (kalapos szobrok, olvasó szobrok stb., nemsokára lesznek korsós nő szobrok), van közöttük városbejárás (Tatáról, Siófokról eddig), a legtöbb pedig olyan, amelyik egyetlen szobor bemutatására koncentrál. De vannak például faviccek is benne, ha valakitől hallok egy ilyet, és találok hozzá alkalmas, odaillő szobrot, megírom.

Kedvenc budapesti szobraid?

Inkább neveket mondanék. Az érdeklődésem főként az ötvenes évek végén kezdődött és a rendszerváltásig tartó szakaszra irányul, ezen belül is leginkább a hatvanas évekre, amikor a magyar szobrászatban határozottan elindult egyfajta modernizmus, kísérletezés az egyszerűsággal, a geometriával, a térbeli absztrakcióval, a régi mesterek és a fiatalok részéről is. *Somogyi József, Kerényi Jenő, Laborcz Ferenc, Tar Ist-*

Kerényi Jenő városligeti Díszkútja

ván, Vilt Tibor, Makrisz Agamemnon, Kiss István, R. Kiss Lenke bármikor jöhet. A korszak kismesterei is, *Kiss Kovács Gyula, Kalló Viktor, Szandai Sándor*, sokan mások, egy korábbi időből egy-két Mikus Sándor, egy későbbiből egy-két Varga Imre. A fiatalabbak közül *Borbás Tibor, Samu Géza, Török Richárd, Fischer György* – sajnos egyikük sincs már köztünk. De a magyar szobrászat modernségéhez mindig hozzá kell tenni két fontos kiegészítést. Az angol *Herbert Read* korabeli kultuszkönyve, *A modern szobrászat*, ez a 20. század első felének nyugat-európai szobrászatát áttekinthető képes monográfia 1973-ban a harmadik magyar kiadásánál járt. 1973-ban a magyar köztereken nem állt ötnél több olyan szobor, amit a könyv gazdag képanyagába fenntartások nélkül bele lehetett volna illeszteni – még a korai klasszikus nyugati művek is messze előrébb járnak gondolkodásban, merészségben, világlátásban az akkori magyar daraboknál. Továbbá a köztér mindig is, ma is a fennálló politikai rendszer legfőbb, leglátványosabb artikulációs terepe, ennek minden konzekvenciájával együtt. De ha egyetlenegy legkedvesebb, hozzám legközelebb álló budapesti szobrot kell mondanom, akkor Kerényi Jenő városligeti Díszkútját említem, átellenben a Széchenyi-fürdővel.

Kedvenc kortárs szobraid Budapesten, másutt? Feloldhatatlan paradoxon számomra, hogy miközben a budapesti iskolákon évente tízévesével végeznek tehetséges szobrászok, háromdimenziós műveket készítő művészek (tucatszámra lehetne elsőrangú kisplasztikai kiállításokat, vizsgatárlatokat emlegetni), addig a köztereken, Budapesten és szerte az országban ennek gyakorlatilag alig van nyoma.

Ez sajnos 1990 utáni fejlemény, 2010 után csak új mennyiségbe csapott az életnagyságú utcai terítónipp meg a három korszakkal ezelőtti idéző historikus emberábrázoló borzadvány. Budapesten az elmúlt pár évből négy jelentős köztéri alkotást tudok említeni, a fasor végi 56-os emlékművet, a *Herner–Janáky-féle Időkereket*, *Jovánovics György* *Corvinus-vitorláját*, és az Erzsébet téren *Kalmár János* *Fohász* a festészet újjászületéséért című kis szobrát – jellemző, hogy a négy közül három ma egzisztenciális veszélyben van. Az arány a vidéki nagyvárosokban sem sokkal kedvezőbb.

Milyen géppel fényképeznél, ha bármilyet vehetnél?

Van egy szívemnek nagyon kedves nagylátószögű objektívem, Nikon-bajonettel, úgyhogy muszáj kitartanom a Nikon mellett. A vázám túl van a számára kalibrált 150 ezer kattintáson, úgyhogy a vágyakozásból lassan szükségszerűség lesz.

Hogyan archivárod a képeidet?

A második külső merevlemezemnél tartok, hely és dátum szerint rakom a képeket könyvtárakba. Soha nem vezettem naplót, a képfájlok címeit és dátumait használok kapaszkodónak abban, hogy visszaemlékezsek arra, ami már megtörtént.

Mesélj a csuhai.com-ról

A csuhai.com-ot egy barátomtól, *Szeifert Natáliától* kaptam meglepetésből, 2013. május 1-jén egy e-mailre ébredtem: ez a felhasználónév, ez pedig a jelszó, kezdj vele, amit akarsz, a tied. Az ő érdeklődése és pártolása, tanácsai és segítsége egyébként még ma is nagy felhajtó ereje a blognak. Az első napokban meg-

ijedtem az egésztől, soha nem írtam blogot, először az addigi Facebook-fössziliáimat töltöttem fel, meg olyan régi írásaimat, amelyek az interneten nem voltak hozzáférhetőek. Végül kapóra jött az egész, hiszen itt szót ejthettem sok olyan szoborról, amelyek a Köztérképen már foglaltak voltak, bő terjedelemben, sok képpel. Azon a nyáron, Balatonbogláron alkalmam volt *Győri Dezső* Tornászlanýát (a Népstadion dromoszába készített trió a kikötői sétányon magányosan álló középső alakját) egy héten át sokszor lefényképezni, kora hajnaltól sötétedésig. Erről a szoborról írtam az első olyan blogbejegyzésem, amit mintának tekinthettem a későbbiekre nézve. A bejegyzések legyenek közérthetőek, egy fiatal laikus érdeklődő értse meg, de ha egy szakember bukkan rá, ő se találjon benne kivetnivalót. Több mint 270 bejegyzés van mára, ezek közül több mint 100 foglalkozik szoborokkal, az egésznek a kép, a fénykép az alapja, amelyből, ezt nem tudom pontosan megszámlálni, most úgy 6000 lehet fenn. Van egy közismert mondás, a kortárs író legnagyobb büntetése, ha kötelező tananyagga válik. Hát én éppen hogy azt szeretném, ha a blogom, és ezen keresztül a szobrok valahogyan az iskola, a tanulás, a tudás részévé lennének, a köz pedig jóval egyértelműbben tudna különbséget tenni ócska és értékes köztéri alkotás között. Mert ma egyáltalán nem tud. ●

Csuhai István kritikus, esszéista, műfordító, szerkesztő 1961-ben született Budapesten. A József Attila Tudományegyetemen szerzett magyar-angol szakos diplomát. 1987-től a Jelenkor folyóirat szerkesztője, 1991–1999 között főszerkesztője volt. 2000 óta az Élet és Irodalom versrovatának vezetője.